Η αντιπαροχή των βουνών συνεχίζεται...

Ειδυλλιακή εικόνα από την Εύβοια, αλλά με ημερομηνία λήξης

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
Δούκα Σουφλέρης*

Είχα γράψει πριν από περίπου δύο χρόνια ένα κείμενο με τον τίτλο «Η αντιπαροχή των βουνών»[1]. Με εκείνο το κείμενο ήθελα να μιλήσω για αυτό το οποίο συμβαίνει στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, λίγο πάνω από μια εικοσαετία περίπου. Μέσα σε αυτά τα χρόνια βλέπουμε μία συνεχή καταστροφή των ελληνικών βουνών και μάλιστα του πιο χαρακτηριστικού τους σημείου, των υπερήφανων κορυφών τους, στο όνομα της λεγόμενης πράσινης ανάπτυξης και της δημιουργίας αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) ή για τον πολύ κόσμο αιολικών πάρκων (α/π). Τα αιολικά πάρκα, οι ΑΣΠΗΕ και η αιολική ενέργεια είναι το βαρύ χαρτί στην ανάπτυξη των λεγόμενων ΑΠΕ. Οπως μπορεί κανείς εύκολα να καταλάβει, η σκέψη που ήθελα να εμβάλω στον αναγνώστη μου ήταν η συσχέτιση του φαινομένου της αντιπαροχής και της καταστροφής των ελληνικών πόλεων, με αυτό που συμβαίνει στα ελληνικά βουνά.

Καταρχάς θα πρέπει να πούμε ότι η αντιπαροχή δεν είναι φαινόμενο, αλλά ένας νομικός θεσμός του αστικού δικαίου και κατά το κύριο μέρος της μία οικονομική μέθοδος, με την οποία μπορούμε να οικοδομήσουμε, εύκολα και γρήγορα και δήθεν ανέξοδα, συνήθως ένα οικόπεδο. Θεωρητικώς υπάρχουν μεγάλα πλεονεκτήματα τόσο για τον ιδιοκτήτη του οικοπέδου όσο και για τον εργολάβο (αντισυμβαλλόμενο) που αναλαμβάνει την υλοποίησή της. Η συνήθης φόρμουλα που έχει διαμορφωθεί, είναι αυτή όπου κάποιος ιδιοκτήτης ενός ακινήτου το δίνει σε έναν μικρό ή μεγάλο κατασκευαστή/εργολάβο και αυτός, χωρίς ο ιδιοκτήτης να πληρώσει έξοδα, κατασκευάζει πολυκατοικίες, δίνει στον ιδιοκτήτη 2-3 διαμερίσματα -αναλόγως της συμφωνίας τους- και τα υπόλοιπα τα κρατά ο ίδιος, τα πωλεί, προφανέστατα κερδίζει, και γι' αυτό αμέσως μετά προχωρά στην ανεύρεση νέου οικοπέδου και ιδιοκτήτη και όλα επαναλαμβάνονται από την αρχή. Θεωρητικά και πάλι, από αυτή την υπόθεση και τα δύο μέρη ωφελούνται, γιατί ο μεν ιδιοκτήτης αποκτά μία κατοικία σύγχρονη χωρίς να ξοδέψει λεφτά, ο δε εργολάβος (όπως έδειξε η πρακτική από τη μέση του 20ού αιώνα και μετά) ωφελείται τα μέγιστα. Αν μάλιστα δραστηριοποιηθεί και στα δημόσια έργα, τότε μπορεί να πλουτίσει, να γίνει ισχυρός οικονομικός παράγων, μέσα στην πορεία κάποιων δεκαετιών να φθάσει να είναι ένας οικονομικός γίγαντας, όπως π.χ. ο Μπόμπολας και ο ΑΚΤΩΡ-ΕΛΛΑΚΤΩΡ, η ΤΕΡΝΑ, η ΑΒΑΞ, ο Μυτιληναίος, η Intrakat κ.λπ.

Ομως στην αρχή του παρόντος κειμένου, λίγο πριν από τις υπενθυμίσεις για τη λειτουργία της αντιπαροχής, μίλησα για φαινόμενο. Φαινόμενο και όχι νομική ή οικονομική ρύθμιση κ.λπ. Και τούτο γιατί είναι κοινός τόπος ότι η αντιπαροχή έγινε ο κύριος παράγων διαμόρφωσης των ελληνικών πόλεων, το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο της πολεοδόμησης και της κάκιστης χωροταξίας τους. Επειτα από τόσες δεκαετίες εφαρμογής της ξέρουμε ότι κυρίως έχει λειτουργήσει ολέθρια και καταστροφικά και έχει δώσει στην Ελλάδα το χειρότερο σύνολο πόλεων, τουλάχιστον της Ευρώπης. Τα αποτελέσματά της υπήρξαν τόσο αρνητικά, που θα μπορούσε να συγκριθεί με καταστροφικά φυσικά φαινόμενα, όπως ένας σεισμός ή μία θεομηνία. Αναφερόμαστε κυρίως στις συνέπειες επί του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, στην ποιότητα ζωής, στον πολιτισμό που έχουμε στη χώρα μας αλλά ακόμη και σε αυτό το ήθος των Ελλήνων, που χρόνο με τον χρόνο γίνεται περισσότερο οικονομίστικο και συμφεροντολογικό. Βεβαίως στο επίπεδο της οικονομίας η αντιπαροχή και εν γένει η οικοδομή πολλές φορές θεωρούνται ατμομηχανή της οικονομίας και γύρω από αυτές επαγγέλματα, πρόσωπα και συμφέροντα βρίσκουν το ιδανικό πεδίο ανάπτυξής τους.

Ολα αυτά, λοιπόν, που λέγονται για την αντιπαροχή, τόσο στο παρόν όσο και στο παλαιότερο κείμενο, τηρουμένων των αναλογιών, ισχύουν και εφαρμόζονται ελαφρώς παραλλαγμένα στα ελληνικά βουνά, στην πραγματικότητα στο σύνολο της ελληνικής φύσης, του περιβάλλοντος και του πολύτιμου και πολύπαθου τοπίου της χώρας. Ουσιαστικά πρόκειται για τη μετά γιγαντώσεως μετεξέλιξη και αναπροσαρμογή του φαινομένου της αντιπαροχής, από το περιβάλλον των πόλεων σε αυτό των βουνών. Επί των τεχνικών και νομικών/οικονομικών παραμέτρων φυσικά υπάρχουν διαφορές. Ως προς την καταστροφή όμως, υπάρχει τραγική ομοιότητα και θλιβερή επανάληψη. Στην περίπτωση των βουνών δεν παρέχεται ένα οικόπεδο από έναν ιδιοκτήτη, αλλά παρέχεται το σύνολο των ελληνικών βουνών και ο συνήθης παρέχων είναι το ελληνικό κράτος, το Ελληνικό Δημόσιο. Σε λίγες περιπτώσεις παρέχοντες είναι κάποιοι μίζεροι ιδιοκτήτες που ξεπουλάνε (για την ακρίβεια εκμισθώνουν[2]) την πατρώα γη έναντι γελοίων αντίτιμων και ψεύτικων υποσχέσεων. Συνήθης, όμως, πάροχος είναι κυρίως το Ελληνικό Δημόσιο και μάλιστα αυτό το κάνει εντελώς δωρεάν. Οι δημόσιες εκτάσεις, που είναι και το μεγαλύτερο μέρος των ελληνικών βουνών, παρέχονται δωρεάν για να δημιουργηθούν τα α/π. Το πρόσχημα είναι ότι οι εταιρίες αναλαμβάνουν τη δημιουργία τους με σκοπό την παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος με τρόπο που συνιστά υπέρτατο δημόσιο συμφέρον, γιατί δήθεν καταπολεμά την κλιματική αλλαγή (ή κρίση), την υπερθέρμανση του πλανήτη και το «κακό» διοξείδιο του άνθρακα (CO_2).

Τυχεροί εργολάβοι που αναλαμβάνουν αυτές τις δουλειές είναι όλοι όσοι έχουν μυριστεί τα υπερκέρδη των ΑΠΕ και της πράσινης ανάπτυξης, έχουν τις διασυνδέσεις με την κεντρική πολιτική σκηνή και τις τράπεζες ή είναι τα μεγάλα ονόματα της οικονομίας (π.χ. Βαρδινογιάννης, Περιστέρης, Μυτιληναίος, Γουρζής κ.λπ.). Θεωρητικά το ηλεκτρικό ρεύμα με αυτόν τον τρόπο παράγεται φθηνά (το γνωστό σλόγκαν «ο άνεμος είναι δωρεάν»), όμως οι τσέπες μας υποφέρουν, γιατί οι μηχανισμοί που έχουν στηθεί για να στηρίξουν αυτή την τεχνική[3] και οικονομική[4] υπερκαταασκευή είναι πολύπλοκοι και ένα μόνο πράγμα κάνουν καλά: συνεχώς ακριβαίνουν την τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος, οδηγούν στον κίνδυνο της ενεργειακής φτώχειας των πολλών και στον υπερπλουτισμό ελαχίστων, καθώς και στη δημιουργία πανίσχυρων μονοπωλιακών επιχειρηματικών ομίλων και συμφερόντων.

Και τα ελληνικά βουνά; Και η ελληνική ύπαιθρος, τα χωριά και οι κάτοικοί τους ή ο πρωτογενής παραγωγικός τομέας; Τι συμβαίνει με αυτά μέσα σε αυτή τη συνθήκη εκβιομηχάνισής τους;

Σε μερικές περιοχές της Ελλάδας που είχαν την ατυχία να είναι οι πρώτες σε αυτή την υπόθεση (Καρυστία, Λακωνία, Θράκη, πολύ μεγάλο κομμάτι του Δήμου Κύμης - Αλιβερίου, Ευρυτανία και Αγραφα) αυτό το οποίο συμβαίνει ξεπερνάει κάθε ανθρώπινο νου και αντίληψη περί περιβαλλοντικής φροντίδας. Κάθε θεσμική ρύθμιση του ελληνικού και ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου περί προστατευόμενων περιοχών ή τοπίων παραβιάζεται, καταστρατηγείται και ακόμη χειρότερα εφαρμόζεται υποκριτικά με προσχηματικές και ψευδεπίγραφες διαδικασίες. Πανομοιότυπες ΜΠΕ με μελετητές που δεν έχουν επισκεφθεί τους τόπους που μελετούν, δημόσιες διαβουλεύσεις που αγνοούνται, δασαρχεία που αντί να προστατεύουν τα δάση φροντίζουν με πάθος για την ανάπτυξη (οι υπάλληλοι έχουν μπερδέψει τα υπουργεία που υπηρετούν και τα καθήκοντα που έχουν...).

Τα βουνά και τα νησιά είναι ο σκελετός και η ψυχή της Ελλάδας. Καταστρέφοντας αυτά καταστρέφουμε το είναι μας. Χωρίς τόπο και χωρίς την ιστορικότητα και διαχρονικότητα του τοπίου, πώς μπορείς να εννοήσεις την πατρίδα, μικρή ή μεγάλη;

Ταυτοχρόνως σε επίπεδο οικονομικό έχουμε φθάσει σε καταστάσεις που δεν είναι απλώς στρεβλές ή ασύμφορες, αλλά εγγίζουν πλέον τον χώρο του παρανοϊκού. Ετσι, ενώ η παραγωγή από ΑΠΕ στην Ελλάδα έφτασε στο 41,6% του ενεργειακού μείγματος[5] για το 2022 και ενώ ταυτοχρόνως λίγο πριν από το Πάσχα η μεγάλη ανησυχία που υπήρχε ήταν όχι γιατί είχαμε μικρή παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ αλλά γιατί λόγω της υπερπαραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ κινδυνεύαμε πλέον από κατάρρευση του συστήματος ηλεκτροδότησης της χώρας, παρά ταύτα στον «ανάποδο κόσμο» που ζούμε, συνεχίζουν να λένε ότι πρέπει να βάλουμε και άλλες ανεμογεννήτριες και άλλα φωτοβολταϊκά, να αυξήσουμε και άλλο την παραγωγή από ΑΠΕ κ.λπ.

Αυτό είναι οικονομικά και ενεργειακά σχιζοφρενικό. Και προφανέστατα μόνο άλλους σκοπούς κατά βάθος επιδιώκει και όχι την ίδια την ενέργεια.

Και επειδή οι εκλογές είναι εδώ, όλα τα συμφέροντα κάνουν τα κουμάντα τους. Αναλογιστείτε όλα τα προηγούμενα, όπως και τη σύμπνοια σχεδόν όλων των μεγάλων πολιτικών παικτών στο ζήτημα της περαιτέρω ανάπτυξης των ΑΠΕ. Φαίνεται ότι υπάρχει ακόμη πολύ χρήμα για να κερδίσουν οι εργολάβοι του πολιτικοοικονομικού κατεστημένου. Και γι' αυτό θα κρατήσουν ζωντανή την αντιπαροχή μέχρι που «με το τσαμάχι που έχουν θα καταπιούν τη γη και θα αφήσουν πίσω τους μια έρημο»[6].

Τα βουνά και τα νησιά είναι ο σκελετός και η ψυχή της Ελλάδας. Καταστρέφοντας αυτά, καταστρέφουμε το είναι μας. Χωρίς τόπο και χωρίς την ιστορικότητα και διαχρονικότητα του τοπίου, πώς μπορείς να εννοήσεις την πατρίδα, μικρή ή μεγάλη;

*Δικηγόρος, Imperial College Clean Power Professional Certificate, επιμ/θείς στο ΕΚΠΑ στη Βιώσιμη Ανάπτυξη και το Περιβάλλον

1. Δημοσιευμένο στις ΣΕΛΙΔΕΣ πολιτισμού, στην «κυριακάτικη δημοκρατία», 20/9/2020

2. Το σύνηθες μίσθωμα κυμαίνεται στα 300 € το στρέμμα, για ένα έτος.

3. π.χ. εκτεταμένο δίκτυο, διασυνδέσεις, κίνδυνοι αστάθειας, μόνιμες θερμικές μονάδες βάσεις κ.ά.

4. π.χ. συστήματα επιδοτήσεων, χρηματιστήριο ενέργειας, σχεδόν εξαφάνιση του δημόσιου χαρακτήρα της ΔΕΗ κ.λπ.

5. Παραγωγή 19,7 TWh. Θριαμβική αναφορά στην περσινή «επίδοση» των ΑΠΕ έκανε με post στο LinkedIn ο Νίκος Τσάφος, ειδικός σύμβουλος του πρωθ/γού Κυρ. Μητσοτάκη σε θέματα ενέργειας, βλ. https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7024656188176773120?updateEntityUrn=urn%3Ali%3Afs_feedUpdate%3A%28V2%2Curn%3Ali%3Aactivity%3A7024656188176773120%29

6. Με ελαφρότατη αλλαγή, τμήμα από το σοφό κείμενο με τίτλο «Ενα παλιό μήνυμα για τον σύγχρονο κόσμο» σε μτφρ. του Ζήσιμου Λορεντζάτου, δημοσιευμένο στο «Βήμα», 16/1/1977. Στο διαδίκτυο στο http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2246/Keimena-Neoellinikis-Logotechnias_B-Gymnasiou_html-empl/indexa_6.html